

ענף הבקר בחולדה בתשט"ו

המצב בעדר

העדר גדל ב־3 ראשים, אך מספר הפרות ירד ב־6. ניכרת תזווה בהרכב הגילים לטובת העג' לות. על אף כוונתנו להגדיל את מספר הפרות, ביחוד נוכח האפשרות של חליבת מספר גדול של פרות במכון החדש, לא נרתענו מלהוציא את כל אלה שלא השביעו רצוננו בתנובתן. המספר הג' דול של פרות שנמכרו או נשחטו (35) מעיד על המשך הבירור היסודי למען השבחת העדר, והוא גבוה בהרבה מהנורמה הרגילה הנעה בין 16 עד 20 אחוז. אך גם להבא נלך בדרך זו, על אף ההכרה שהסלקציה מעכבת את התרבות

העדר. במידה שמחמירים בסלקציה — עולה רמת התנובה, אך באותה מידה עולה גם הצורך בבי' רור נוסף ונמשיך בדרך זו עד אשר נגיע לרמה שיש בה כדי להבטיח רנטביליות קבועה.

המחיר הגבוה של בקר לבשר, ביתר דיוק — ההבדל הקטן בין מחירי הבקר לחלב ולבשר מקל עלינו את ביצוע הבירור המקיף ללא הפסד כספי, ועלינו לנצל את המצב כל עוד הוא נמשך.

תנובת החלב והספק העבודה. אביא כאן טבלה שתדגים את ההתפתחות בשנים תש"ה—תשט"ו.

תנובת החלב והספק העבודה בשנים תש"ה—תשט"ו					
תש"ח	תש"א	תש"ב	תש"ג	תש"ד	תשט"ו
198000	290000	300000	282000	315000	346000
45.7	84	83	84	83.8	75.3
4325	3450	3620	3350	3760	4600
2616	2460	2293	2020	2200	2000
76	118	131	139	143	173
57	29.3	27.6	24	26.3	26.5
חלב בליטרים					
מס' פרות (ממוצע)					
חלב לפרה (ממוצע)					
ימי עבודה					
חלב ליום עבודה					
י"ע לפרה					

זו הפעם הראשונה לאחר הפסקה של 10 שנים — עברנו את הממוצע של 4000 ליטר חלב לפרה. תנובה של 4000 ק"ג מקובלת על אנשי המקצוע כיסוד לחישובים כלכליים בענף ומניחים שאין הענף יכול להתקיים על בסיס מסחרי בריא בתנובה נמוכה מזו. במשך שנים רבות קיימנו את הענף במצב של גרעון רציני, אך מתוך ידיעה שיבוא הקץ גם לתקופה זו. תנובה של 4600 ליטר היתה נחשבת לפני שנים מועטות לגבוהה, אך ענף החלב התפתח עד כדי כך, שרוב המשקים הקיבוציים עברו על מספר זה בהרבה.

חידה היא לנו מיעוט השומן בחלב, הנמשך כבר זמן רב. נדמה לי שהבקר האמריקאי שב־ עדרנו אינו האחראי היחידי לתופעה זו. על אף העובדה שהפרסים בעד עודף שומן (שמעל ל־3.5%) או הקנסות בעד חסרונם אינם מצדיקים כרגע הקדשת תשומת־לב יתרה לאחוז השומן או אף סלקציה בכיוון זה — אך עלולים עוד לה־

גיע למצב כשאחוז השומן יהיה בעל חשיבות רבה מאוד, כפי שזה היה בשנים שלפני המלחמה. אנחנו מצויים על כל פנים לעמוד על המשמר ולחפש דרכים לתיקון הדבר.

על סמך הסיכומים של השנים האחרונות עלינו להתוות דרך להמשך עבודתנו. רבים הגור' מים שהשתתפו בעליה המתמדת, הנמשכת מאז מלחמת השחרור. נדמה לי שהשבחת העדר על ידי שימוש בפרים מובחרים, בשילוב עם סלקציה ושיפור תנאי ההזנה, מילאו את התפקיד הראשי. אספקת המספוא היתה מבוססת בשנת תשט"ו על ירק קצור ושחת במשך כל חודשי השנה ותוספת תחמיץ, קליפות תפוזים, סלק ותירס, לפי העונה. מבחינה זאת היתה זו שנה טובה מכל הקודמות לה.

רבים איפוא ההיסוסים לגבי שינוי כל שהוא בשנה הבאה. מדברים על חידוש המרעה הזרוע (רב־שנתי ועונתי) והנימוק העיקרי — חיסכון בעבודה, במכונות וטרקטורים. אין להתעלם מני־

הזנה ללא רעייה — תצפיות והערות

מאד וממושכת ביותר. העדר שלנו היה רגיל לפני כן לרעות לפי שיטת הרעייה בפסים, שהוקצו מחדש מדי יום ביומו. ל-40 פרות הוקצה יום שטח מרעה של 3 דונם.

במשך שלושת החודשים הבאים (מתחילת הניסיון) הואבסו הפרות מספוא ירוק קצוץ שהר גש להן באבוסים בגדרה מוצלה שבקרבת הרפת. המספוא הוגש כל הזמן בשתי ארוחות, חוץ במשך 3 שבועות בחודש יוני; בשלושת השבועות האלה היה הכרח להוציא את העדר שוב לרעייה, כיוון שהיתה זו העונה הבוערת בהכנת השחת וקשה היה לארגן באותם הימים גם את קציר וקיצוץ המספוא הירוק; הפרות היו רועות בלילה באותן החלקות ששמשו קודם לכן לרעיית פסים.

עיקר המספוא הקצוץ נצטרף מאספסת, תלתן לאדינו וברומית, אם כי בסוף יוני ובתחילת יולי הוגשה גם שיבולת-שועל ירוקה. עשב סודני ניתן במשך תקופה קצרה בראשית אוגוסט. להכנת המספוא הקצוץ השתמשו בקומביין לירק והח' לוקה באבוסים נעשתה בידיים, ישר מהמשאית. מידות האבוסים היו כ-4.85 מטר באורך ו-1.25 מטר ברוחב; סודרו 3 אבוסים כאלה לעדר בן 40 ראש.

הקיץ של 1954 היה יבש עד מאד ורק גשמים קלים בחדדים ירדו במחציתו השניה של יוני. ב-15 באוגוסט היה הכרח להתחיל בקצירת וקיצוץ תירס ירוק, כיוון שצמחיית המרעה היתה נתונה במצב תרדמה.

יש להכיר בעובדה שהשוואת תוצאות שנה אחת עם אלה של השנה שעברה אינה מראה את הדברים בצורתם האמיתית, ולכן אין לפרש את תצפיותינו כתוצאה של ניסוי ממש.

ייצור החלב

אחת השאלות הראשונות היתה: מהי השפעת ההזנה ללא מרעה על תנובת החלב? ניסויים שונים הוכיחו שאין בעצם הבדל של ממש בייצור החלב בין שיטת ההזנה של „אפס מרעה“ לבין

בשנת 1953 הרצה ד"ר בגדר במכון לטיפוח שבני-ירוק על אפשרויות כלכלת הבקר ללא מרעה, ובהשפעת דבריו החלטנו לנסות שיטה זו בחוות המחקר למשק החלב, כדי שנוכל לתהות מקרוב על דרך זו של הזנה. באופן מיוחד היינו מעונינים לברר כיצד ישפיע הדבר על תנובת החלב וכיצד ישתלב מעשה זה בכלכלת משק החלב בכללותו. היה זה בשבילנו ניסיון ראשון בביצוע תכנית מעין זו ולמדנו משהו ממנה. שגיאות אחדות, שיתכן והן מופיעות במסקנותינו, יש להסבירן בכך שקיימים הבדלים מסוימים בתוצאות התצפיות שלנו בהשוואה לאלה שהושגו מעו על ידי אחרים.

ביצוע הניסיון

לא יכולנו להתחיל בניסיון לפני ה-28 במאי 1954, כיוון שעונת האביב היתה הפעם גשומה

מוקים אלה, אולם — אם היה טוב ללא מרעה, הרי יש לחזור אליו רק כאשר ניווכח שיש הכרח בדבר. הוויכוח יכול להיות נטוש בעיקר על הגר דרת ה„הכרח“.

במשך שלושת החדשים האחרונים של שנה זו, חלבנו כבר במכון החדש. בתקופה זו הצלחנו לצמצם את עבודת החליבה עד כדי שני ימי עבודה ומחציתו. ייעול זה אינו יכול עוד למצוא את ביטוי המלא משום קוצר הזמן והצורך בימי עבודה נוספים בזמן שהרגלנו את הפרות לצורת חליבה זו. אך אם הגענו כבר לשני ימי עבודה ומחציתו בהם אנו מספיקים להשתלט על החליבה ועל כל העבודות הכרוכות בה במישרין, כגון: הגמעת עגלות, קירור החלב, ניקוי המכון והסככות — הרי יהיה זה בהחלט בגדר האפשרות לקמץ עוד מחצית יום-עבודה, ביחוד לאחר שתוגשם התכנית של רכישת מיכל קירור על יד המכון שתשחרר אותנו מהובלת החלב לבית הקרור, וכן ניפטר מהשימוש בכדים לריכוז החלב ולמשלוח.

חולדה

יוחנן ח.